Kollegastøtteordninger i yrkesforeninger

Ukom

ERFARINGER FRA KOLLEGASTØTTEORDNINGER

Kollegastøtteordninger i yrkesforeninger

Publisert 22. juni 2023

ISBN 978-82-8465-031-9

For å kartlegge hvilke tilbud de ulike yrkesforeningene har for sine medlemmer, har vi gjennomgått nettsidene til Den norske legeforening, Norsk psykologforening, Den norske tannlegeforening, Norsk sykepleierforbund, Helsefagarbeiderforbundet og Vernepleierforbundet på nettsiden til Delta samt profesjonsrådet for vernepleiere i Fellesorganisasjonen. Vi har også intervjuet representanter fra yrkesforeningene.

Mens leger (Støttekollegaordningen), psykologer (Kollegastøtteordningen) og tannleger (Kollegahjelpsordningen) har flere egne støtteordninger for sine medlemmer, finner vi ingen eller i svært liten grad samme type tilbud for sykepleiere, vernepleiere og helsefagarbeidere.

Felles for kollegastøtteordningene i legeforeningen, psykologforeningen og tannlegeforeningen er at de er landsdekkende med egne kollegastøtter i alle fylker eller lokalavdelinger. Ordningene er regulert gjennom egne retningslinjer, og de som er kollegastøtter gis økonomisk kompensasjon fra yrkesforeningene for medgått tid til samtaler. Kollegastøtteordningene kan også være oppsøkende og ta kontakt med et medlem på bakgrunn av en bekymringsmelding fra en kollega eller et familiemedlem, for å informere om støtteordningen og tilby samtale. Kollegastøttene er ivaretatt gjennom ulike former opplæring og ivaretakelse gjennom årlige samlinger og faglig påfyll i regi av sin forening.

Den norske legeforening innførte Støttekollegaordningen i 1996. Den norske legeforening har også et omfattende hjelpetilbud på Villa Sana, der det tilbys samtaler og kurs for leger, samt egne tilbud til leger som sliter med rus (18). I denne rapporten ser vi kun på Støttekollegaordningen.

Norsk psykologforening startet også opp med kollegastøtte på 1990-tallet, og lokalavdelingene organiserer selv kollegastøtteordningen innad i eget fylke.

Den norske tannlegeforening har også organisert sin kollegahjelp gjennom kollegastøtter i hvert fylke.

Den norske legeforening

Legeforeningen har hatt god erfaring med støttekollegaordningen siden 1996. I 2022 var det 246 leger som var i kontakt med en støttekollega og det ble gjennomført 490 samtaler. Hver enkelt lege som er i kontakt med ordningen, får i snitt to samtaler. Maks antall samtaler man kan få, er tre. Det er en overvekt av kvinner som tar kontakt, og det er tydelig vekst i gruppen under 40 år. Også medisinerstudenter kan bruke støttekollegaordningen. I 2019 var henvendelsene til støttekollegaordningen nokså likt fordelt mellom leger fra spesialist- og fra primærhelsetjenesten (18).

Støttekollegaordningen er organisert i et korps av støttekolleger i alle landets fylker. Det er flest allmennpraktiserende leger og psykiatere, men også andre spesialiteter.

Støttekollegaordningen fungerer som en beredskapsordning og sikkerhetsventil for leger som har utfordringer i yrkessammenheng og/eller privat. Legeforeningen trekker fram at ordningen er holdningsskapende, og bidrar til større åpenhet og aksept blant leger for det å søke hjelp.

Hovedårsak til at legene tar kontakt er problemer i jobben, psykiske problemer, høy arbeidsbelastning og problem i samliv/familie. Henvendelsene kan også være knyttet til utfordringer etter å ha opplevd alvorlige uønskede hendelser eller å være involvert i klagesaker. Få henvendelser dreier seg om avhengighet og rus.

En av målsettingene med støttekollegaordningen er å komme i forkant, og hindre at en vanskelig livssituasjon enten på jobb eller privat skal føre til at legen gjør en feil i sitt arbeid som kan få konsekvenser for pasientene. Det er viktig at legen som trenger noen å snakke med, gjør det før det skjer en alvorlig hendelse. I all hovedsak er det legen selv som tar kontakt. I noen tilfeller er det kolleger som tar kontakt med støttekollegaordningen på vegne av legen, noen ganger er det fastlegen og i andre tilfeller kan det være familie. Støttekollegaen kan også ta direkte kontakt i tilfeller der det er kjent at en kollega har utfordringer.

Støttekollegaenes rolleforståelse er viktig. Støttekollegene tilbyr medmenneskelig støtte, ikke faglig veiledning. Det skal ikke være et lege-pasientforhold, men heller som en samtale med en likestilt kollega som gir støtte og råd, og som har absolutt taushetsplikt. Det er viktig at ordningen er uavhengig av arbeidssted og at støttekollegene kan kontaktes uten at andre kolleger vet om det. Man kan også velge å kontakte en støttekollega i et annet fylke, dersom man synes det blir for nært å bruke noen fra samme fylke. Det er utarbeidet retningslinjer for støttekollegaordningen.

Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger (SOP) finansierer støttekollegaordningen. Det er rundt 90 støttekollegaer i landet, og tre-fem støttekollegaer i hvert fylke. Det er årlige samlinger og kurs for støttekollegaene, slik at de får opplæring, videreutvikling og ivaretakelse. Det tilbys maksimalt tre samtaler for den som tar kontakt med støttekollegaordningen. I løpet av disse samtalene, som gjerne finner sted med noen ukers mellomrom, vil situasjonen kunne bli avklart. Enten får legen den hjelpen som trengs gjennom disse samtalene, eller så blir det tatt initiativ til videre hjelp og behandling.

Støttekollegaordningen, og hvordan støttekollegaer selv ser på ordningen, er evaluert (15, 19). Støttekollegaordningens lette tilgjengelighet, fulle konfidensialitet og den uformelle formen er viktig for at ordningen skal bli brukt. Videre kan Støttekollegaordningen hjelpe til at terskelen for en lege til å søke hjelp og behandling, blir senket.

Norsk psykologforening

Norsk psykologforening etablerte sin kollegastøtteordning på 1990-tallet. Ordningen er organisert gjennom lokalavdelinger i hvert fylke. Lokalavdelingene rekrutterer erfarne psykologer som oppleves som tillitsvekkende og støttende å snakke med. Hvert lokallag har tre-syv kollegastøtter, og det er ønskelig å ha representanter fra ulike arbeidssteder og geografiske områder i hvert lokallag. Det er ingen formell opplæring av kollegastøttene. Dette begrunnes med at psykologer i utgangspunktet har særlig kompetanse på samtale med personer som har det vanskelig.

Det arrangeres ett årlig seminar for kollegastøttene der de får faglig påfyll, samt anledning til å ta opp egne erfaringer og utfordringer. Det er utarbeidet retningslinjer og regelverk som kollegastøttene skal forholde seg til, og disse er publisert på Norsk psykologforenings nettsider.

Det er psykologforeningen som dekker utgiftene til drift av ordningen. I 2015 var det ca. 150 samtaler fordelt på rundt 50 personer. Antall kontakter er begrenset til opptil fire, men det kan gjøres unntak ved behov. Det lave antallet henvendelser kan skyldes at det er obligatorisk veiledning for psykologer i spesialisering, og at veiledningen fanger opp en del av de utfordringene psykologer måtte ha. Videre gir også psykologforeningens forhandlingsavdeling støtte, og er med det et supplement til kollegastøtten.

Psykologforeningen antar at psykologer har lettere for å søke hjelp enn for eksempel leger, fordi psykologene er mer vant til å søke veiledning hos kollegaer og utføre egenterapi. Ordningen er ikke oppsøkende, og brukeren må selv ta kontakt. Det har ikke blitt ført statistikk på kontaktårsaker i kollegastøtteordningen, men Psykologforeningen har inntrykk av at det enten er av familiære årsaker, som egen eller andres sykdom, samlivsbrudd, eller problemer relatert til arbeidssituasjonen som konflikter, mobbing, for stort arbeidspress, manglende mestring eller etiske problemstillinger.

Psykologforeningen opplyser at kollegastøtteordningen ikke har vært evaluert. Taushetsplikt gjør det vanskelig å komme i kontakt med de som har benyttet seg av kollegastøtten.

Statens undersøkelseskommisjon
for helse-og omsorgstjenesten

Postboks 225 Skøyen
0213 Oslo
E-post: post@ukom.no
Org nr: 921018924